

SLOVENE.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejeman velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejeman velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto.
Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznanila (inserati) se sprejemajo in velja tristopna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 1/2 6. uri popoldne.

Štev. 7.

V Ljubljani, v torek 11. januarja 1887.

Letnik XV.

Nemščina v naših srednjih šolah.

Zopet se nam je pečati s tistim ljubeznjivim Ljubljanskim dopisnikom, ki v židovsko „Neue Freie Presse“ od časa do časa tolikanj laži in obrekovanja o naših razmerah nakidava, da le grdi naš narod in ščuje nanj pred svetom, kateri naših okoliščin ne pozna, da se misli, Bog zna, kaki divjaki prebivajo tu. Vemo, da je umivanje takih zamorskih dopisunov prazno delo, pa vendar storimo to iz ljubavi do poštenja naroda, da take ljudi med sabo spozna in se jih varovati vé. Enkrat se bodo vendar merodajnim krogom odprle oči, da se taki predrzneži, ščuvajoči med nami, krivdo pa na narodno stvar hinavski zvrtajoči, prav natanko spoznajo in k treznosti privedó. Tedaj bode mir v naši deželi in tega ji iz sreča želimo.

Naši nasprotniki so dobro pri nas organizovani: Zdaj zacvili kdo tu, ki se mu dozdevna krivica godi in brž je silni ropot in vik tu in tam, doma in po listih, da bi si človek mislil: Bog zna, kako hudo se pri nas Nemcem godi. Da bi se le našemu narodu eden del tako v narodnem oziru godilo, kakor se peščici Nemcev godi pri nas, bili bi v sree veseli in prezadovoljni. Vajeni smo sicer takega vika in krika nekterih naših nezadovoljnih neodrešencev, ki preko črno-zoltih stebrov škiló in se jim po Prusiji sline cedé, da bi skoraj sem prišla in nas pogoltnila, — in bi se zato ne zmenili, ko bi tako strupeno sovraštvo ostalo le med nami, a da se vsakojake laži in obrekovanja trosijo tako predrzno po svetu, k temu ne moremo in ne smemo molčati.

Ljubeznjivi dopisnik že dvakrat po novem letu krošnjo svojega srda v svojem gnjevu po svetu raztresa, ali prav za prav je vrednega tovariša dobil, ki enako svetu kaže, kar zna. Ta se v svojem dopisu z dnem 2. tega meseca togoti nad tem, da se postava o odpravi duhovske bire duhovščini na ljubo!!! tako dolgo ni razglasila v deželnem zakoniku. Da bi se to poslednji čas, ravno pred zhom deželnega zbora zgodilo ne bilo, bi bila že liberalna manjšina deželni vladi pokazala, kaj se to

pravi, postavo že pred štirimi leti skovano in potrjeno, ne izpeljati, tako žuga ta naš prijatelj. Res je, to postavo skovala je l. 1882 takratna nemško-liberalna večina, ne sicer tolikanj na škodo Kranjske duhovščine, kakor se je morda takrat od nekterih nameravalo in upanje dajalo, pač pa na škodo in v srditev posestnikov, ki bi laglje z blagom, kakor z denarji oskrbovali si svoje duhovnike, ki so jim biro dajali le tedaj, ako so jih imeli, po tej postavi pa jim bodo morali dajati, naj jih imajo ali nimajo in morda še kaj po vrhu, če bode potreba se kazala, ker tega vendar še naše verno ljudstvo ne bode trpelo, da bi njegovi duhovniki (kterih delovanje vé bolje ceniti, kakor sovražni dopisnik) med njim gladu konec jemali.

Hajši in strastnejši je drugi dopis z dne 6. t. m., kterege je skoval šolnik, ki svoj prosti čas porablja v to, da s svojimi zvižčami in lažmi našo deželo in naš rod grdi. Povedali bi lahko njegovo ime, pa za zdaj ga zamolčimo, saj ga lahko po njegovih proizvodih spozna vsak, komur kedaj taki dopisi v roke pridejo. A kako se ta dopisnik in ravno ta tolikanj drzne po svoji nepoboljšljivi navadi mahati po dež. vladi, vrhovni šolski oblasti, tega umeti ne moremo. Naj ona še tako dokazuje z besedami in dejanji, da se Nemcem na Kranjskem nobena krivica ne godi, že se oglasita gg. Apfaltrern in Dežman, kakor sta to zopet v sedmi seji letošnjega zasedanja v deželnem zboru storila, da se Slovenci božajo, Nemei pa zatirajo in brž je ta dopisnik pripravljen to priliko porabiti, da s tim in še s svojim primečkom svetu pové, kakšni da so Slovenci in kaj da se vse z Nemei med njimi počenja, dasi se mirni in tihi Nemei med nami, ktere čislati in ljubiti vemo, enakemu javkanju smejejo, ker ne vedó za nobeno krivico, da bi jim jo delal naš narod, pač pa poznajo dobro, kaj vse ima sam prestatí od takih nasprotnikov, kateri med njim živé, pa mu mesto gostoljubne hvaležnosti neprenehoma svoje brec dajejo.

Goše se stara navadna pesem, da vse zlo pri naši mladini izhaja od tod, ker se premalo nemščine učí. Posebno naša razcvitajoča se gimnazija

je našim političnim nasprotnikom trn v peti, kateri jih neprenehoma bode, zatoraj se vedno zaganjajo v njo. Zakaj da se ravno gimnazijska mladina kot tolikanj surova in neotesana opisuje, iz ktere se neki intilgentni proletarijat narašča, je lahko precej vganiti, da za tem mahanjem navadna zaslepljena strast onih tiči, ki obsojajo in sramote vse, kar njihovega ni. To bi moralo dopisniku, kakor gg. bar. Apfaltrernu in Dežmanu znano biti, da so naši gimnazijski dijaki vsaj toliko omikani, kakor so naši realci in učiteljski pripravniki, če tudi se prvi pod narodnim, drugi dvojji pa pod nemškim vodstvom gg. Merhala in Blaža Hrowatha likajo. Ni nam vse prav pri naši učeči se mladini, ne, to bridko priznavamo. Veliko bolj značajno in krepostno bi si želeli, da bi se povsod kot krščanskih starišev sinove kazala, v vsem pravi ponos svoji ljubi domovini, v narodnem, kakor v versko-nravnem oziru. Uči se veliko, silno veliko dandanes po šolah, a izreja in vzgoja se premalo; um se na vse strani nateza in nekaka vedljivost širi, a sree se zanemarija. To dela inteligentni proletarijat nič manj med sedanjó nemško, kakor slovensko mladino, ne pa pomankanje znanja nemščine.

Da bi se po naših srednjih šolah premalo v nemščini podučevalo, tega nihče verjeti ne more, kdor količjak njih razmere pozna. Da še prav veliko trpi naša mladina zaradi nemščine po naših srednjih šolah, ne toliko zaradi jezika, kterege bi se pri svoji nadarjenosti, ktero je prejela od stvarnika, igraje privadila, pač pa zaradi načina, kako nekteri politični agitatorji podučujejo v nji.

Dasi je v nekem ministerijalnem odloku za bogočastje in nauk, meseca aprila lanskega leta, strogo zapovedano bilo, da naj se druge knjige ne vsiljujejo mladini, kakor od c. kr. oblasti določene in predpisane, vendar se neki profesor, politik nemške krvi, na tukajšnji gimnaziji, ne zmeni za to in neprenehoma bega svoje učence, da si omišljevatí morajo vsakojake nemške izdelke dvomljive vrednosti, kakoršne Reclam jun. izdaje v Lipsiji. Da taki proizvodi nemških tako zvaníh klasikov à la Hölty, kakoršne je neki drugi nemški politik na eni tu-

LISTEK.

„Pro Slavia“ ali nekaj o beneških Slovencih.

(Dalje.)

I. Opis slovenskega okraja sv. Petra, Slovencev (ob Nadiži), nekteri običaji, pa vtrganje oblaka 8. julija 1886.

Slovenski okraj sv. Petra ob Nadiži, že znan pod imenom Antra in Merša, leži na severo-izhodu Čevdata. Ima gor pa dol podobo triokljuka z vktno ostjo na mostu sv. Krna na Nadiži (imenovan po neki pravljici tudi „hudičev most“) in ob nasprotnem koncu se pa naslanja ob Sočino dolino. Vse površje je razdeleno v štiri doline, katerih slehera se imenuje po potokih, ki jo namakajo in so po redu te-le: Dolina Nadiže ali sv. Petra, ki je najbolj zahodna; dolina rečice Alberona ali Sovodje (Savogna); dolina Kozice ali Grm'ka in slednjič dolina rečice Erbéca ali sv. Lenarta, ki je najbolj izhodna. Alberona in Kozica se stekati v Erbé,

kteri se zopet steka, malo nižje od istega mosta sv. Krna (sv. Kvirina), v Nadižo.

Med dolino in dolino, ob jugo-vzhodu in severo-izhodu se ozemlje polagoma vzdiguje in podaljšuje, ki se pa z zmernimi vršički blizo Soče nagloma povzdigne v visoke vrhove, ki veličastno gospodarijo nad nižjimi hribi beneške Slovenije. Glavni vrh med timi, visok blizo 1650 metrov nad gladino morja, je v tem okraju ponosni vulgo: „stric Matajur“¹⁾, ali po nekterih boljše „Majatur“, kar bi pomenilo „velik hrib“. Na zahodu ga namaka ob znožju reka Nadiža ter on pošilja svoje odrastke na izhod, čez planoto Kobaridsko tje do Soče. Za tem pridejo nižji vrhi Kolovrata — prek kterege grebena je potegnena državna meja na Tminskem — ki imajo do 1100 metrov visokosti, pa humski vrhovi med reko Idrijo (Indrijo ob državni meji) in Erbécom; potem so še vrhovi sv. Martina med Grmkom in Sovodjem, blizo 1000 metrov nad morskó gladino. Tukaj je čakalo 1848. l. okoli 400 graničarjev-Hrvatov, da bi napadli vpornike, žalibog le zape-

¹⁾ Neki slovenski etimolog trdi, da Matajur („Monsreguis“ od Rimljanov imenovan) je postalo „per metathesim“ iz Majatur. (Velik hrib ali velika gora.) Pis.

ljane beneške Slovence, kterege napada smešen izid sledí h koncu tega spisa, kakor ga opisuje isti klic: „Pro Slavia“ v furlanskem sonétu.

Vsi tisti holmei, doline in griči so polni rodovitne zemlje; pa umno obdelovanje z današnjim napredovanjem v kmetijstvu pa z zadrugami, n. pr. mlekarstva in kletarstva itd., bi donášalo tistim krepkim in marljivim ljudem v obilni večí meri hrane, žita, vina, sadja in murbovih dreves za rejo svílodov, kakor pa sedaj, ko se še vedno vse tako vrši, kakor so to delali njih pradedje že od praveka. Vsa površina okraja obsega blizo 164 štiri-jaških kilometrov s 16.000 prebivalci. Po štetvi 1880. leta ima „hčerka Slovenije na Beneškem“ 36.646 sinov in hčérá skupno bivajočih v 15 katastralnih občinah (brez selišč in vasič), raztresenih po hribih in ob znožju julijskih planin, tje do Bele v Reziji. Vseh omenjenih 16.000 prebivalcev spada pod Špeterski²⁾ okraj in so zgolj slovenskega rodu.

²⁾ Ljudstvo samo izgovarja tako: „Špeter“, „špeterski“, kjer sem videl na cesti v St. Petru, in slišal svoje dni ubogi deklinó, ki se je mlo pritoževala proti mojemu vzniku, nje nemu stricu, kako da jo stariši „maltratajo“ (zlo ravnaó njo), če tudi to ne „okuri“ (t. j.: ni treba).

kajšnjih srednjih šol svojim učencem pred nekaj časom vsiljeval, pogubonosno vplivajo na učečo se mladino, ni nam treba še le dokazovati, želeli bi le to, da bi naš c. kr. deželni šolski svet vso politiko iztrebil iz naših šol in gledal na to, da bi se naši mladini v glave vtepal le nemški jezik, ne pa pruskonemški duh. Sicer smo pa trdnega prepričanja, da, dokler bodo politiki gg.: Binder, Nedwed, Linhart in Samhaber, ki se povsod strastnozaslepljene sovražnike vsega narodnega razvoja kažejo, svojo sodbo o znanji nemščine pri naši mladini izrekovali, je nikdar dovolj znala ne bo. Kedar bodo naši nasprotniki kako poulično demonstracijo osnovali, takrat bodo pri naši mladini zopet enako dvojke iz nemščine padale, kakor se večkrat godi zdaj, kedar so nekteri gg. profesorji preveč vroči in hudi, kakor dijaki pripovedovati vedó.

Take dvojke pokazale so se po gimnaziji posebno lansko leto po A. Grünovi slavnosti, dasiravno so rokodelski in drugi učenci bolj piskali in žvižgali, kakor iz gimnazije, a ves srd nekterih nemško-turnarskih profesorjev razlil se je nad slovensko gimnazijsko mladino, kterege se še zdaj neki gospod ohladiti ne more, ker je nedavno pri mesečni konferenci med 61 učenci jih 32 iz nemščine imenoval. Mislimo pa, da ko bi se taki gospodje bolj s podučevanjem pečali, kakor s politiko, potem jim ne bi treba bilo po svetu tožiti, da slovenska mladina premalo nemščine zná. Gospodje! na vas je, da kaj zná. Ne raznašajte samih sebe okrog!

Vinoreja na Dolenjskem.

Na dnevnem redu jutranje seje deželnega zbora stoji za vinorejo na Dolenjskem jako važno poročilo gospodarskega odseka o različnih prošnjah za varstvo vinoreje proti trtni uši, ki se glasi:

Slavni deželni zbor!

Od več strani so došle z Dolenjskega prošnje, katerim je povod razširjanje trtne uši po dolenjskih vinogradih, prošnje za pridobitev in preskrbitev ameriških trt ali za denarno podporo, da bi si prosilci takih trt nakupili.

Take prošnje so vložili:

1. Sveti Križ, ki ima vinogradov 174 oralov 505 □°, Cerklje 30 oralov 996 □°, Velika dolina 147 oralov 1488 □°. 2. Kostanjevica 33 oralov 1233 □°. 3. Sv. Jernej 113 oralov 1369 □°. V vseh teh občinah se je že trtna uš naselila. 4. Toplice pri Novem mestu 15 oralov 210 □°. 5. Drašice 390 oralov 1515 □°. 6. Radovica in 7. Narodna šola v Radovici 223 oralov 963 □°. 8. Semič 331 oralov 487 □°.

V teh občinah se bode trtna uš, ktera se je tik njih mej prikazala, morda vže letos naselila.

9. Konečno je tudi dunajsko društvo „Verein zum Schutze des Weinbaues in Wien“ prosilo za denarni donesek v društvene namene.

Ako se pomisli, da je bila leta 1884, kakor je razvidno iz intimata c. kr. deželne vlade 5. julija, št. 6320, še le samo ena občina t. j. Velika Dolina, v kateri se je na Kranjskem pokazala trtna uš, da je pa eno leto kasneje, kakor je razvidno iz izkaza c. kr. okrajnega glavarstva Krškega od 29. septembra 1885, št. 11078, trtna uš vže v trinajstih davč-

nih občinah vseljena bila, t. j.: Sv. Križ, Planina, Stojanski vrh, Bušča vas, Globočica, Čatež, Cerina, Velika Dolina, Koritno, Bregana, Cerklje, Ravno, Semič; ako pomislimo, da se toraj trtna uš s tako hitrostjo razširja, da bodo brž ko ne v dveh ali treh letih vsi vinogradi dolenjski okuženi; ako pomislimo, da je vse, kar se je do sedaj proti trtni uši v naši deželi storilo, pač vsega priznanja vredno, a da vse to obsega le opazovanje, preiskavanje, poročanje in ustanovljenje ene trtnice v Kostanjevici, kjer se je pa še le samo 38000 trt nasadilo, — moramo uvideti, da je sedaj skrajni čas, da tudi direktna proti trtni uši vinorejcem dolenjskim prihitimo na pomoč.

Dosedaj strokovnjaki vseh dežel priznavajo, da ni še iznajdeno praktično sredstvo za vničenje trtne uši in da je edina pomoč proti njej samo le sajenje takih trt, ki vstrajajo proti temu mrčesu. Tacih ameriških trt se je preiskavalo v Peštu leta 1885 okoli 160 raznih vrst in iz med njih vseh je, kakor pravi dr. Horváth Geza, načelnik trtnoušne poskuševalne ščacije v Budimpeštu, edino le „vitis riparia sauvage“ popolnoma vstrajna proti trtni uši.

Drugi strokovnjaki priporočajo poleg „vitis riparia sauvage“ tudi „vitis tolonis“ in „Jork madeira“; od slednje vino pa ima slab okus.

Razen tega priporočajo strokovnjaki, naj se na teh ameriških trtah cepijo domače trte, ker neoplemenitena ameriška trta premalo in preslaba vina daje.

Tudi gledé cepljenja priporočajo zvedenci, osobito porej omenjeni dr. Horváth Geza gotovo postopanje in sicer pravijo, da je najboljšo: angleško kopuliranje (cepljenje z nakladom) z vspehom 86-86%, potem cepljenje s pomočjo Despuis-jevih škarij, z vspehom 85-22%, in cepljenje v razklad z vsdehom 71-81%; vse drugo, posebno pa takozvano zeleno cepljenje v poletnem času mora se zavreči.

To je posnel gospodarski odsek iz popotnega poročila vodje Riharda Dolence od leta 1885 in umestno je to tukaj objaviti.

Tudi deželna komisija, ktera je imela svojo sejo 25. januarja 1886, je priznala, da se imajo ameriške trte nakupiti, ko jih ne more trtna uš vničiti in na katerih naj se cepijo domače trte.

Gospodarski odsek je v posvetovanje o tem predmetu povabil strokovnjaka gospoda poslanca dr. Vošnjaka in Pfeiferja, ker ta dva gospoda poslanca nista člena tega odseka.

Ta dva gospoda, katerim se ima gospodarski odsek zahvaliti za razne podučljive podatke, nasvetujeta, naj bi se ne samo v sadjarski šoli v Grmu marveč v raznih občinah, zlasti v onih, ki so od Grma in od Kostanjevice preoddaljeni, ustanovile trtnice z ameriški trtami, ktere naj bi po gmotni podpori, pričakovani od visoke vlade nakupil deželni odbor in potem ali prodal ali brezplačno oddajal dotičnim občinam, ako so si že preskrbele in pripravile sposobno zemljišče za trtnice, v namen, da se mora domača trta na ameriški trti v teh trtnicah cepiti.

Iz teh občinskih trtnic bi se potem posameznim vinorejcem oddajale oplemenitene trte.

Kar zadeva stroške, dobijo se ameriške trte na Ogerskem „loco“ Kecs-kemet po 15 do 20 gold. pr. mille ali žalibog je c. kr. ministerstvo za poljedelstvo

prepovedalo v smislu § 18 postave 3. aprila 1875, št. 61, uvažanje ameriških trt iz Ogerskega. Za sedaj moramo toraj le v Cislitvaniji kupovati take trte. Dobijo se za 25 gld. pr. mille pri c. kr. notarji gospodu dr. Gršaku.

Upati je le in želiti, da se ona ministerska prepoved ali prekliče ali pa omeji z onimi kavelami, kakor jih določuje internacionalna konvencija 3. novembra 1881, št. 105, od leta 1882 člen VI. in na drugi strani pa, da naj g. dr. Gršak zniža ceno za svoje blago.

Gospodarski odsek se je prepričal, da so predležeče prošnje opravičene, da je nevarnost velika in da dotični prosilci brez državne in deželne pomoči ne morejo pomagati si.

Ako se pa prav kmalu ne pomaga, bila bi izguba dvojna, na eni strani bi bilo vse zavrženo, kar se je od strani države in dežele dosedaj plačalo za preiskovanje, poizvedbe, poročila, potem za trtnice v Kostanjevici itd., na drugi strani pa upade davčna moč, davkoplačevalna zmožnost posestnikov, ki bi imeli v kratkem le po trtni uši vničene vinogrske parcele.

V tej zadevi ima država eminenten interes, pretečo nevarnost odkloniti.

Kar zadeva prošnjo društva „Verein zum Schutze des Weinbaues“ ima to društvo, ktero je prav delavno in ktero ima sedaj že podružnice v Mariboru, na Ptujem in v Brezicah, v svojem programu teoretični in praktični poduk po perijodičnih svojih listih in razun tega oddaje to društvo tudi trte, ktere vstrajajo trtni uši, revnim vinorejcem.

Gospodarski odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča in oziroma se dá njemu pooblastilo:

1. Da doseže od slavne c. kr. vlade izdatno gmotno podporo v gotovini in v ameriških trtah, posebno „vitis riparia sauvage“, in da po potrebi tudi nakupi kakor hitro mogoče takih trt.

2. Da po ustanovitvi občinskih trtnic na Dolenjskem, onim občinam, ktere so oddaljene od Grma in od Kostanjevice, oddaja ameriške trte ali proti plačilu ali v oziru na revščino dotičnih vinorejcev tudi brezplačno in da sme deželni odbor za te trtnice ako treba tudi gmotno podporo podeliti iz deželnega zaklada tem občinam.

3. Da se v vinarski in sadjarski šoli v Grmu napravijo že prihodnje leto trtnice, iz katerih bi se ameriške poplemenitene trte ali prodajale ali v oziru na revščino prosilcev brezplačno oddajale.

4. Dunajskemu društvu „Verein zum Schutze des Weinbaues in Wien“ se privoli donesek 50 gld. za leto 1887 iz deželnega zaklada.

5. V izvršitev predstojećih nalog privoli se deželnemu odboru iz deželnega zaklada kredit 600 gl.

Politični pregled.

V Ljubljani, 11. januarja.

Notranje dežele.

V 4. seji *deželnega zbora Koroškega* predlagal je poslanec Hock, da naj bi se žganjarski davek tako obrnil, da bi se ga četrtina porabila za

— Ker so v vedni dotiki po zemljepisu in trgovini z laškimi vradnijami in z italijansko omiko, ni čuda, da, akoravno je jedro beneške slovensčine še vedno blago in miloglasno, ima mnogo navadnih besed in umetnih laških izrazov, kakor tudi drugih manj potrebnih besed, kakor n. pr.: „eno volto, dve volte“ (enkrat, dvakrat), ali: „nisem mogel arivat“ (nisem mogel doiti), in vse polno lahizmov, ki se množe od leta do leta!

V tistih slovensko-beneških vseh, ki so bolj pogostoma v dotiki z našimi slovenskimi hribovci in ki hodijo v svet, pa govoré bolj čisto slovensčino, blezo kakor mi goriški Slovenci sploh. — Okraj Št. Petra ob Nadiži, uradno imenovan, mesto Št. Peter-Slovenov, kakor se je pred imenoval, je kaj krasen kraj, ker nam predstavlja različnost zemlje in njene rodovitnosti. Obronke in znožje gričev in holmov zaljšajo gojzdiči in kostanjevi gaji (kostanje imenujejo „burice“); ob bokih ali stranéh in bolj vzvišenih krajih je polno zelenih livad; med tem, ko so proti jugu obrnjeni kraji obsejani z žitom, s trtami (po večem črnega vina, semtertje tudi belega „cividina in marvina“) in s sadnim drevjem. To ozemlje ima vse polno najbolj

bistrih in čistih studencev, ki namakajo rodovitno zemljo.

Po dolinah in hribih so kakor posajene vasi in selišča. K sreči beneških Slovencev ni tam takošnih velikih posestnikov, ki bi imeli sužne ali podložne kmete, ampak tam ima sleherni zemljo za svojo lastnino, tako, da sleherni slovenska družina ima svoje zemljišče ter se živi od pridelkov svojega polja, vinogradov, živine, in manj premožni pa z delom svojih rok pri bolj premožnih kmetih! Na trg izvažujejo drva, vino, teleta, ščetinovec (prašiče), maslo, sadje in žalibog — v veliko škodo gospodarstvenega napredka in blagra — tudi senó. Ker pa nimajo iz svojih gorskih krajev zadostnih in dobrih cest, zgubi vse to blago veliko na svoji vrednosti, ker jih je težko dovažati na trg! Omeniti je tu tudi začasno izselovanje v naše bližnje cesarstvo, kjer kupčujejo in prodajajo, nekteri sv. podobne, drugi razno drobnino in tudi sukno, robece in svilo. Vùn pa hodijo v oktobru in se vračajo o Veliki noči ali kmalo potem. Govori se pa, da ta način začasnega izselovanja prinaša slabe posledke, razun nekterih izjem! — Mladina se pokvari pohajaje po „ferderbanem“ svetu in mestih; nima več tiste prejšne

ljubezni do družine, in domače delo se jej jame gabiti; tako sem sam slišal pritoževati se nektere tamošnje kmetovalce.

Njih domače šege so priproste, prvotne ali očakovske. Videti je med njimi še mnogo priprostosti, mnogo trdne zvestobe. Kakor klôp pa se držijo svojega posestva, zemljišča; in od tod prihajajo pogostne pravde za prave malenkosti. Ker je namreč vse zemljišče razdeljeno na drobne, male kosce (partičele) in je vsled razdrobljenja zemljišč mnogo mejačev, ki branijo vsako grudo (képo) svoje zemlje, in jo obdelujejo s krvavim pôtom v obrazu, da jim več rodi; od tod pa žalibog izbaja pravdni duh, ki je kot rak na telesu beneške Slovenije. Oni se pravdajo za en prst, za pèdenj zemlje, za eno kadumero³⁾ (ali melono, cuko), ker je naredila korenine in razširjala svoje široko pérje na tujo, mesto v lastno njegovo zemljo. In zdaj se začenjajo vsled nesrečno vkoreninčene kadumere ali česa enacega, nasprotovanja, prevzetna ponašanja, vpitje, kterege se vdeležujejo tudi ženske in otroci, na kraju motene posesti, in potem, ne da bi bilo prav za prav

³⁾ Kadamera, melona („cuka“ ali „angurija“ po laško) je tečna jed za ščetinovec! Pis.

zemljiščno doklado, ostale tri četrtine pa za zemljiščne in vse druge direktne davke. Predlog se ni sprejel, ker se je pri glasovanju zbornica na dva enaka dela razcepila, 16 poslancev glasovalo je namreč za, 16 pa proti predlogu. Koroškemu deželnemu zboru je vse na tem leželo, da bi se predlog sprejel, za to ga bo pa tudi še enkrat spravil na dnevni red, preden se zbor sklene. Bode moral že hiteti, kajti deželni zbori menda ne bodo dalje zborovali, kakor k večjemu do 22. t. m. Koroški sam pač ne bo izjeme delal. Posilne delavnice na Koroškem ne bodo zidali, ter bodo rajši svoje zrele, pa lene tiče v Ljubljansko prisilno delavnico pošiljali — vsaj še kakih 10 — 15 let. To se vé da proti odškodnini, kar je Korošcem silno všeč. Za ljudske šole treba bo letos 368.300 gold.

Med *Avstrijo* in *Rusijo* se je sklenila pogodba dne 13. decembra l. l., po kateri se bodo odganjale, oziroma tudi izganjale osebe, ki prihajajo iz Rusije v Avstrijo ali pa narobe in so brez premoženja, potnih listov ali pa navadni vlačugarji. § 1. dotične pogodbe pravi, da se bodo izganjali vsi tisti avstrijski podložniki, ki prebivajo po gubernijah Piotrkov, Kielce, Radom, Lublin, Volhynija, Podolija in Besarabija, kakor tudi vsi tisti ruski podložniki, ki prebivajo v Galiciji in Bukovini, pa nimajo ne službe, ne premoženja in ne potnih papirjev, ali pa če so navadni vlačugarji. Med Avstrijskim dotičnim okrajnim glavarjem in ruskim okrožnim načelnikom vredil se bo vselej tak izgon pismeno. § 2. Če potni papirji izgnance niso več veljavni, kakor le jedno leto, ni treba nikakega pismenega sporazumljevanja med glavarjem in načelnikom, temveč je vsak izmed obeh brez sporazumljenja zavezan izgnanca sprejeti, kjer ima namreč taisti postavno državljanstvo. § 3. Glavarji in načelniki se lahko za vsak slučaj posebej zmenijo, kje da naj se izgnanci medsebojno izročajo. § 4. Po diplomatičnem potu se bodo izganjale medsebojno tiste osebe, ki kje drugje, kakor v prej navedenih pokrajinah prebivajo. § 5. Ta postava stopi po obeh državah takoj v veljavo. § 6. Vsaka obeh držav zaveže se, izgnance, ki so bili s prva njeni podaniki, tudi tedaj še nazaj sprejeti, če so prav že prvo podaništvo zgubili, drugzga pa v drugi — poslednji državi še dobili niso. Ta pogodba ostane od dne, ko bodete vladi med seboj dotična pisma zmenjali, veljavna dve leti. Čez dve leti imata pa obe državi pravico, pogodbo opustiti, toda pod pogojem, da ostane pogodba v eni državi še toliko časa veljavna, dokler je dotična država pri drugi ne razveljavi. Ta pogodba je izišla na inicijativo Rusije, da se bodo laglje odkrivali galiških židovskih pijavk, katerih je po navedenih gubernijah na Ruskem vse polno. Rusija bi jih bila tudi tako lahko zapodila iz dežele, pa si je mislila: na ta-le način gré lepše in pa bolj postaven obraz ima izgon. Rusija se je namreč že zdavnej pričelala, da je žid prav tak, kakor tista žival, ki človeku najboljše kri izpije, zato jih pa že več let na razne načine izganja.

Vnanje države.

Bolgarska deputacija zgovarjala se je v Parizu z nekim radovednim časnikarjem (časnikar je vsak radoveden) in je rekla, da se Bolgarska ne namerava ruski mogočnosti odtežati, ali svojih pravic se pa tudi ne more znebiti za kako lečnato jed. Zakaj pa ima vendar ustavo?! Ni ga Bolgara, ki bi bil Mingrelec naklonjen in ga z lepo že ne bodo sprejeli, pač pa radi vsakega drugzga, kdor bi Bolgare vredno zastopal. Jako veliko uslugo bi storila Francija Bolgarom, če bi se ona zanje v Petrogradu potegnila, da car že vsaj nekaj pripozna, ali sobranje, ali pa sedanje vladarje. Če bi Rusija trmoglava ostala, se Bolgari ne bodo dolgo pomišljali, temveč bodo kar od kraja Battenberžana volili, to se vé, da le pristaši njegove stranke. Za vse to prepuščamo odgovornost dotičnemu časnikarju. Deputacija je bila pri ministru Flourensu dné 9. t. m.

niti za eno las krivice, tekajo brž k sodnji. Pri tem „dirindaju“ se včasih pridži k sodnji čudno, da ne rečem smešno viteško obnašajo, tako, da stranki, t. j. tožnik in zatoženec, skupaj kosita ter eden drugemu posodita denar za kôleke pravde, in se hudo pobijata po vseh pravnih stopinjah (inštancah) na vse mogoče načine in to do konca, dokler gré!

Zastran končnega izida pravde se godé večkrat prav teatralni, da, čudni prizori. Tako se je dal nesti svoje dni neki 80letni starček na rokah raz postelje, da bi vidil še enkrat sodnijo in da bi zamogel reči z Simeonom: „Zdaj le spusti v miru svojega hlapca“ itd., med tem so pa vsi seljani čakali razsodbe, stoječi in razpostavljeni po hribu nad sodnijskim poslopjem. (Bilo je to v Mazarolišču.) Kedar jih pa pravdanje oguli in čisto oskubi, tedaj pripovedujejo ponosno vse malenkosti njih pravi in vse podrobnosti, ter podučujejo z neko ošabno dobrovoljo mlajše o sadu njih skušnje, katero so si oni tako drago pridobili. Ni še mnogo let, odkar je živel neki starček, kteremu so dali priimek: „dohtar mešinske doline“, kteri, ne da bi znal brati, je vedel iz glave ali na pamet vse paragrafe avstrijskega državnega zakonika. (Dalje prih.)

v zasobnem, celo uro trajajočem zaslišanji. Grekov je ministru pojasnjeval razmere, ob katerih se je bolgarska vlada sestavila in težkoče, s kojima se ji je sedaj boriti. Sedanji bolgarski vladarji prav dobro umejo položaj, v kakšnem da so, kakor tudi onega Evrope in se bodo podali, kolikor bo to mogoče. Vse se bo dalo storiti, le to ne, da bi kandidatura Mingrelskega obveljala. Branijo se ga pa zato, ker njegova kandidatura deželi ne zagotavlja tiste varnosti, prostosti in neodvisnosti, ktere si Bolgarija po pravici želi. Minister Flourens je na to odgovoril, da jih je zasobno sprejel iz tega vzroka, ker jim ne more priznavati uradnega pravnega mandata. Bolgarska je na znotraj neodvisna, v mednarodnem oziru odvisna je pa od Turčije, ktera edina ima pravico o njenem imenu govoriti! Francoska mora to pripoznati, ker preveč spoštuje pogodbe in želi nedotakljivost otomanske države, kakor pa, da bi se tu ne držala tega pravila. Minister je prav odkritosrečno obžaloval, da se dežela v tako kočljivem položaju nahaja. Kolikor so njemu razmere znane, misli, da bi bilo najbolje, če bi se Bolgari zopet z Rusi sprijaznili, kterim se imajo vendar za svojo samostalnost zahvaliti. Gledé kandidature sedaj ne more še prav nič reči, ker bi bilo prezgodaj. Obžalovanja vredno pa je, da vladarstvo kandidaturu Mingrelskega kar brezpogojno zametuje. Kakor je Francozom Bolgarija sicer priljubljena, se mora vendar Francija pred vsem ozirati na splošnje koristi Evrope, od katerih je mir odvisen. Delekatje so na to odgovorili, da tudi Bolgarija pred vsem miru želi in se prav zaradi tega kandidaturi Battenberžana odpoveduje. Toda ali res ni nobenega med tem in med Mingrelcem, ki bi bil sposoben za prestol? Flourens je rekel, da tega nima nihče drugi določiti, kakor Turčija.

Ni še dolgo, kar smo pisali, da se *francoska republika* maje, prav v svojih temeljih se maje. Povedali smo tudi, da to njenega predsednika Grevyja precej skrbi, ker ne vé, kakošen bo konec tega gunganja; ali bo namreč pravi polom ali le memogredoč potres. Radikalci in rudečkarji so se pred nekaj časom še precej zanj pulili; sedaj pa, ko so videli, da Grevy ne mara posebno za nje, so mu obrnili hrbet in ga preklinjajo ter pravijo, da bo kmalo šel. Povedali smo tudi, da sta se Ferry in Freycinet zjedini, in da se hoče republika vladati brez radikalne pomoči. Če bo šlo, ni še dokazano, kajti radikalci imajo 70 do 80 glasov in teh ne bo lahko nadomestiti, kakor bi človek gori pogledal. Če pa že vse drugo ne bo pomagalo, misli si sedanja priateljstva trojica Grevy - Ferry - Freycinet, naj pomagajo mrliču, da se republika ne razbije. Zato so sklenili Gambettove kosti iz Nizze v Pariz prepeljati in jih ondi v oskrunjeni cerkvi sv. Geneve, kjer je namreč sedaj tempelj „Pantheon“ postaviti k pokoju. Ko so Gambettovega očeta prosili za dovoljenje dokazujejo mu potrebo take slavnosti, da se republika zopet pokrepča, se je mož iz začetka hudo branil. Naposled je pa vendar-le rekel: „Naj bo! Nadjam se, da bodo republikanci ob prenašanji kosti v Pantheon zopet tako edini, kakor so bili ob smrti mojega sina, kteremu so take soglasno poslednjo čast skazali in to naj zopet republiko okrepeča“. Zalostno za državo, če je živi ne morejo nič več vzdržavati, da jim morajo mrtvi na pomoč hoditi. Gambetti stavi se namreč ravnokar v Parizu lep spomenik. Tistega dne, kedar ga bodo odkrili, prenesti mislijo tudi njegove kosti v Pariz in tedaj se bo pokazalo ali je francoska republika še taka, kakor je bila ob času njegove smrti ali ne. Naravnost rečeno, jako dvomimo da bi bila, kajti v poslednjih časih jo je marsikaj omajalo. Le še nekoliko krepkega viharja bo treba in razpadla bo, na njenih razvalinah posvetil se bo pa monarhični prestol, za kterega Grevy že sedaj stališče gladi.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane, 9. jan. (Zopet cvet nemške poezije). „Slovenec“ je že naznanil kratko, da so izšle pesmi Edv. Samhabera-ja ter jih je tudi kratko, pa resnično označil. Tudi jaz pritrdim ti sodbi in sem prepričan, da bode pesniška vrednost Samhaberjevih poezij kmalu donesla pesniku zaslužen odlikovanje: pozabljen je in zaradi tega ne govorim rad o tem junaku. Toda ta junak na Pegazu lika našo mladino, prihodnje učeničke našega naroda, in na takem mestu vzbuja mož našo pozornost.

Pravica zahteva, da priznam nekterim pesnim — a samo nekterim — nekaj pesniške lepote, pesniškega čustva. Poleg tega — koliko pesnikovanja o nemštvu, nemškem jeziku, ljudstvu, „Schulverein“-u, koliko tožb o stiskah nemštva itd.! Samhaber je pesnik „Schulverein“-a, pesnik nemških liberalcev v državnem zboru: kar beremo in smo brali o njihovih govorih, to beremo v verzih Samhaberjevih. Ali je res vse to — pesniško? Ali mora res poezija služiti politiki? Pesnik, ki ne pozna drugačnih predmetov, je uboren pesnik. Pa naj bi bilo: „česar je polno srce, to v pesmi vre“: pesnik

obžaluje boj narodov in jezikov, a zraven se bojuje sam za veliko Nemčijo. In Avstrija seveda tudi mora biti nemška. Kdaj se bode godilo po pravici Nemcem? Kadar jim bodo drugi narodi hlapci in sužnji. Ker je avstrijskim Slovanom oni jarem odveč in ker hočejo tudi veseliti se svobode in skrbeti za svoj dom: mora celó poezija priti na pomoč „Turner“-jem in „Schulverein“-u in „Grün“-ovi aféri. Zato moramo odločno biti zoper tako pesnikovanje, ki povečuje naše politične nasprotnike in ki grdi naš mestni zastop (cf. p. 92). Kaj je bil „Grün“, tega Samhaber neče vedeti. Morebiti je tudi ta kritika „barbarstvo“ nad poezijo, ker se ne morem vjemati s političnem javkanjem pesnikovem? Zakaj ni Samhaber že davno odnesel pet na Koroško, kjer sije solnce, med tem ko je tu na Kranjskem vse temno in oblačno?

Njegovi nazori o Bogu, svetu in človeku so pravi labirint v zmedenih možganih. Sedaj je kristijan, potem poje celo nekemu nadškofu hvalnico, na to zasmehuje Kristusa, ne mara videti križa, potem se spremeni v panteista — za Boga, kaj je neki to? Ali ima pesnik kak pameten nazor, ali ga nima? Ali je poezija sama kolobocija vseh misli, karkoli jih pride v razvnete možgane? Tega prepričanja je menda res pesnik, kajti vse križem se nahaja v teh poezijah. On meni, da se sme vse opevati, kar-koli giblje naše srce in da se sme potem tudi tiskati. Ali priznava Samhaber, da so nektare misli tudi pregrešne? Ali priznava, da bi take misli v verze kovati bilo greh? In še večji greh take verze objavljati? Prašam pesnika: Ali hoče in želi on, da naj berejo vse njegove pesmi njegovi učenci in njegove učenke? Ako hoče, hoče jih zapeljati v slabo, ako pa neče, kar si raje mislimo, prašamo ga dalje: zakaj pa objavlja, kot učenik v javnem zavodu, take proizvode? Ali bi se bil svet podr l v zadnji uri l. 1886, ako bi Samhaberjeva knjiga ne bila ga podprla? Koliko je sedaj Samhaber sam na boljem, da vé svet, da je on potegnil jo iz samostana — zakaj, to utegne marsikdo povzeti iz poezij, — da sedaj ni ne kristijan, ne pagan, ne tič ne miš, da vedno trpi brez vzroka in živi brez namena itd. Koliko je mladina na boljem, ko se bode njegove neznačajnosti navzemala iz knjige? Koliko je Nemštvo na boljem, ko odpira pesnik naravnost vrata, skozi ktere vidimo to kruto silo, ki hoče potlačiti in pokaziti vse, kar ni nemško. To je politika Bismarkova. Za tako Nemštvo naj se navdušijo in oživijo nekdanji od Rimcev pobiti Cimbri in Tevtoni: nas Slovane, ki hrepenimo po kulturi in mirnem razvoju, nas je groza takega Nemštva in groza nas je njegovih pesniških oznanovalecev.

Samhaberjeve pesmi označujejo sedanjo dôbo. Njeni zrak je — neznačajnost, strast, pogreznjenost v meso in tvarino, egoizem brez mere in kraja. Tak značaj si bode pridobil naš naraščaj, ako se učenikom njegovim ne pojasni ad oculos et ad os, da mladina ni njihova igrača, s katero smejo delati po svoje, v katero smejo vlivati svoje nesmisli, ako se jim ne pojasni, da tudi v slovstvu ne smejo svojih napačnosti razkazovati in propagande delati za nenravnost, brezverstvo, neznačajnost, politično sovraštvo. To naj bi si zapomnil tudi Samhaber!

Iz Šmarjete, 9. januarja. Po noči od 7. do 8. januarja je v Zbureh h.-št. 5 pri Vovkovih umrl neznan tuj človek. Ležal je v listji, kakor je sam rekel, da raji zunaj leži. Pripovedoval je prej ta dan, da je iz Gorenjskega, da je bil s pokojnim gospodarjem Antonom Vovkom znan, da je nekodi bukve vezal in je na poti v Krško.

Ker čisto nobenega pisanja pri njem dobili nismo, ne moremo nič vedeti, kdo je bil in od kod je bil? Bil je pa srednje velikosti, bolj suh, imel črne lase, (malokterega sivega), podolgasti obraz, male črne brke in malo podbradka. Oblečen je bil še dosti dobro. Hlače in nadprsnik iz enega blaga, rujave barve. Spodnjo kratko suknjo črno, zgornjo dolgo suknjo rujavo, dobre čevlje, klobuk z ozkimi okraji in trd, en bel in en rudečkast robec. Imel je tudi en dežnik seboj. Bil je 40 do 45 let star. Ako kdo kaj vé od tega človeka, je prošén, naj piše županiji ali pa farnemu uradu v Šmarjeti.

Iz Škofje Loke, 8. januarja. (Tatovi.) Kaj bo, kaj bo, tarnajo ljudje, če pojde tako naprej. Časi so vedno slabši, tatov pa čedalje več! Človek že ni več varen, da bi mu žuljev iz rok ne ukradli, drugo mu že tako vse odnesó, naj bo pribito ali privezano, če le ni pod sedmerim ključem. Kakor čujem, so ječe tudi tako polne, da gre tu pa tam že trda za prostor. In kaj mislite, da se tat v ječi kaj poboljša? Prav nič! Že tisti dan, ko iz ječe